

Helle Helle

Anyánk

Anyánk, kezében egy fej karfiollal, átvágott a mezőn. Ingelise Henriette Anette Hansen tizenkét éves volt. Ha megkérdezték a nevét, csak a Henriettét mondta. Akkoriban a második keresztutcában lakott. A karfiolt az úton találta. Amerre ment, a gabona meghajolt a lába alatt. Próbált a barázdákba lépdelni, hiszen a mezőn tilos volt járkálni. A paraszt még utána is hajíthatott valamit.

A karfiolt a ház előtti lépcsőre tette. A nappaliból elnyújtott, gyöngyöző kacagás halatszott, ő levette facipőjét és bement. Anyja egy ősz hajú férfival a kanapén ült. Anyánk megállt az ajtóban:

- Jó napot.
- Jó napot.
- Bemutatom Jørgent, ő pedig Henriette – mondta az anyja.
- Mikor eszünk? – kérdezte a lány.
- Hol van az még.
- Farkaséhes vagyok.
- Ugyan már, kenj magadnak egy lekváros kenyeret.

Anyánk állandóan új apukát kapott. Egyszer csak ott találta őket a nappaliban, újságot olvastak, vagy éppen a kertben gyomláltak, amikor hazajött az iskolából. Köszönt nekik, aztán felment a szobájába. Összekulcsolta a kezét és azért könyörgött, hogy bárcsak eltűnének, mire lemegy. Kérése néha teljesült is. Máskor egy fél évig vagy tovább is maradtak. Ez volt a legrosszabb, mert már éppen kezdte őket megszeretni. A kézimunkaórán zoknit kötött nekik, és tréfás történetekkel szórakoztatta őket. De egy szép napon, amikor lement reggelizni, ott találta üres tekintettel kenyérvéget rágcsgáló anyját. Még a teát is hagyta kihűlni, sőt a cserépkályhába sem gyújtott be.

- Hol van Knud-Erik? – érdeklődött Henriette.
- Már nem lakik itt. Elköltözött – felelte az anyja.
- De hát miért?
- Jobb is így. Már nem volt mondanivalónk egymásnak.

A szakítás utáni első időszakban anyja csendes és komoly volt. Henriette minden héten új feladatokat talált magának. Fűvet nyírt és kardamomumos kenyeret sütött. Szombatonként kezében ronggyal és cipőkrémmel minden cipőt kitisztított a kerti asztalnál. Hosszadalmas elfoglaltság volt, mert szeretett alapos munkát végezni.

Egy napon aztán, ahogy belépett a házba, ismeretlen csokor virág fogadta az étkezőasztal. Anyja parfümillatot árasztott és át akarta ölelni:

- Képzeld, Henriette, egy férfi meghívott az Eggertsbe.
- Ma este?
- Igen. Ugye nem bánod?

- Neeem. Kitisztítottam a cipődet is.
- Te vagy a legaranyosabb kislány, akit ismerek.

Henriette egyedül vacsorázott a konyhában, levest evett húspogácsával és barna kenyérral. Késő estig fennmaradt, és megvárta anyját, aki a távolság ellenére gyalog jött haza. Nem szerette, ha érte jöttek vagy hazahozták. Amint a kapubejáró kavicsára lépett, Henriette elébe szaladt:

- Szia, anya.
- Szervusz.

Az este nem sikerült jól. Anyja lerúgta cipőjét és felvetette lábát egy székre.

- Hát, nem volt az esetem – mondta.
- Nem? Miért?
- Egész este majonéz volt a szája szegletében – felelte, miközben a szája sarkára mutatott és nevetett.
- Tényleg? – kérdezett vissza Henriette.

Négyszer-ötször az is megtörtént, hogy az iskolából hazatérve ott találta anyját, amint nagy garral hatalmas dobozokba pakolta a könyvespolc és a fehérműs szekrény tartalmát. A kávékészletet pedig sietősen újságpapírba csomagolta. Henriette leült a karosszék szélére:

- Elköltözzünk?
- Igen, kincsem. Menj fel és szedd össze a holmidat. Carlo átengedi neked az étkezőjét.
- Akkor hol fog enni?

Anyja felsóhajtott:

- Elég nagy a konyha. Hát nem emlékszel Carlo lakására?

Amikor idegen házba költöztek, úgy érezte, mindent elveszített. Bolyongott a szobákban, vágott és nem találta a helyét. A házból áradt a nedvesség, a WC-ülőke pedig jéghideg volt. A konyhaasztalnál ült és zabpelyhes tányérját bámulta, míg azok csókolóztak. Anyja hangja most már reggel is teljesen más volt:

- Kérsz tükörtojást, drágám?

De csak ameddig tartott a dolog. Általában hat hónapig. Aztán egy szerdai napon, míg a férfi dolgozott, anyja hangja visszatalált a régi hanglejtésbe:

- Legalább rendesen beszélhetne. Mintha az övé lenne a világ.

Aztán migrénje volt, lógó kézzel és apró, tehetetlen lépésekkel járkált fel-alá a házban, míg Henriette le nem fektette és paplannal be nem bugyolálta. Majd az ágya szélén ült, míg fel nem ébredt, és jobban nem lett. Aztán morogva megtárgyalták a férfi összes rossz szokását.

- Nem lát tovább az orránál – állapította meg Henriette, és amikor a migrén teljesen elmúlt, segített megkeresni a faládákat.

Az ő anyja sosem ment férjhez. Még csak a harmincas évei végén járt, amikor megbetegedett. A miénk pirosposzsgás fiatal lány volt, erőteljes alsótesttel. Némelyek szerint olyan volt a lába, mint a répaszedőknek, pedig Henriette sosem járt répaföldön. A hentes vette magához tanulóknak, és itt mindig volt ingyen szendvics; talán innen a csülkei. Amikor felszabadult, a hentes állást ajánlott neki. Az üzlet jól járt vele, mert agya olyan volt, mint a szivacs, rögtön megjegyezte, mit kértek a vevők. Negyed borjút, háromnegyed disznót, bordát vastag zsírréteggel vagy sajtot kömény nélkül. Amikor anyja megbetegedett, a hentes és felesége rengeteget segített neki. Előbb elengedték, hogy meglátogathassa a maribói kórházban, és teljes fizetést kapott arra a hétre is, amikor a temetés miatt nem is dolgozott.

A gyász talán akkora lehetett, hogy saját magát enyhítette. Henriette gyerekkorában egyszer gereblyébe esett, és a bokáján egészen a csontig felrepedt a bőr. Ijesztő látvány

volt, de a kislány ügyet sem vetett rá. Csak mosolygott, miközben az orvos egy darabot kivágott a bőrből és összevarrta a sebet.

Egyszerűen nem tudott sírni.

Talán egy kémiai folyamat ment végbe a testében.

Talán valami megedzette. Legalábbis ezt remélte. Rendkívül erősnek érezte magát.

Kosarában egy kutyakölyökkel kibiciklizett a partra. Sétált vele egyet a gáton, és bámulta a tengert. A kutyát Jespernek hívták. Henriette még arra is megtanította, hogy megköszönje az ételt. A házat eladta, és átköltözött az egyik hentesüzlet feletti lakásba. Amikor kinyitotta a takarítószekrényt, orrát megcsapta a sonka és a füstölt hús illata. Nem zavarta, hiszen mindkettőt kedvelte.

Évente párszor bálba ment néhány régi iskolai barátjával, akik szintén pártában maradtak. Saját Madeirát vittek magukkal csatos üvegben, mely körbejárt, amikor kimentek friss levegőt szívni a lystskov-i erdőbe. A fák koronáján túl éjfélete volt az égbolt. Mindenből orgonaillat áradt. Henriette kinyújtotta a lábát a padon, nyakát hátravetette és lehunyta a szemét. Amikor felnézett, Birger Nielsen toporgott előtte. Teherbe esett, de nem árulta el a fiúnak, hiszen ő sem volt hozzávaló, ráadásul hamarosan Koldingba költözött.

Anyánk mindig azt állította, hogy Tine volt a legönállóbb gyerek, akit csak el tudott képzelni. Már hároméves korában zabkását főzött magának. Ha valamit talált a padlón, hozta a seprűt és felsöpörte. Ez akkoriban volt. Anyánk nem akart segítséget elfogadni az önkormányzattól, de részmunkaidőben kezdett dolgozni. Tine lejárt a henteshez, és a hátsó szobában egy sámlin ücsörgött, időnként megengedték neki, hogy segítsen hurkát tölteni vagy májpástétomot keverni darált hússal.

Születésem előtt anyánk, a hentes és felesége gyakran nevezték Tinét „kicsi”-nek.

– Mit csinál a kicsi, kér a kicsi egy virslit? – kérdezték, és szinte megfertőzték a vevőket is, akik a pulton áthajolva szölongatták:

– Mi újság, kicsi? Megy a kicsi az idén nyaralni?

– Anyával itthon maradunk – felelte Tine, és kis fejecskéjével bólintott, amit a vevők viszonoztak:

– Ez ám az igazi.

De amikor Tine ötéves volt, megszülettem én, és minden egy csapásra megváltozott:

– Majd a nagy megcsinálja. A nagy majd átmegy váltópénzért.

Tine bólintott és ment.

Véletlenül az én apámat is Birgernek hívták. Fuglseban lakott és el akarta venni anyánkat. De ebből semmi jó sem származott volna, hiszen rettentő alacsony homloka nem sok jót ígért, ráadásul két szót sem tudott leírni.

– Az írás képességét tőlem örökölted – mondta anyánk, amikor az első mondatokat papírra vettem az étkezőasztalnál syltholmsparkeni lakásunkban. Hatéves voltam, amikor odaköltöztünk. Anyánk mindennap elbiciklizett a henteshez, aztán meg haza, ettől lefogyott, vonzóbb lett, nem mintha ez bármin is változtatott volna.

Tine egy éjszaka arra ébredt, hogy anyánk fel-alá járkál a lakásban. Felkelt, és a nappali ajtajában meglátta, amint az ajtnak támaszkodva cigarettázik, haja a hátára omlott. Fürdőköpenyt viselt. Tine oda akart szaladni hozzá, és már éppen kilépett, amikor anyánk bement a nappaliba, és akkora erővel rúgott a szobafenyőbe, hogy az majdnem fölborult. Egy kis föld kiszóródott a padlószőnyegre. Tine sietve visszabújt az ágyba.

Másnap a teraszon reggeliztünk. Sütött a nap, egy szellő sem rezzent. Anyánk újságot olvasott, zörgött a lapokkal. Tine észrevette, hogy kilakkozta a lábkörmeit.

- Te vagy a legjobb anya – mondta.
 - Tényleg, Tine? Nem hiszem.
 - Szerintem senkinek sincs ilyen jó anyukája.
 - Ez kedves.
 - Nem örülsz neki, hogy ilyen jó anya vagy?
- Anyánk az újság felett Tinére pillantott, és összeráncolta a szemöldökét:
- Mi történt?
 - Semmi.
 - Akkor edd meg a sajtos kenyeredet és maradj csöndben.

Lund néni meglátogatott minket Bo Lund-nal, aki öt évvel volt idősebb Tinénél, és az ablakpárkányon ülve cigarettázott, miközben én a babáimmal játszottam. Tinének is adott egy slukkot. Ő megszédült és elsápadt, kinyitotta az ablakot és hatalmasat köpött. Bo Lund elszaladt egy pohár vízért.

- A nappaliban kávé és sütemény van – jelentette.

Tine torkán egy falat sem ment volna le. Párnával a feje alatt feküdt az ágyán. Én Bo Lund-nal átmentem; letelepedtünk az asztalhoz, a tálcán tényleg volt torta és aprósütemény is, Bo Lund még egy nagy csésze kávé is kapott, míg én tejet ittam.

- Bo már dohányzik – mondta Lund néni. – Meg vagyok nyugodva.
- Mít hallok? – felelte anyánk, és vágott magának egy szelet tortát.
- Először pocsek íze van, de aztán megszokja az ember – szólalt meg Bo Lund.

Visszamentem a babáimhoz. Tine még mindig rosszul érezte magát, bement a nappaliba, lefeküdt a kanapéra és lábát anyánk ölébe tette, aki betakarta, ő pedig álomba merült, mély álomba, hánccsal, vadállatokkal és hullámzó gabonamezőkkel álmodott. Amikor felébredt, haja csatakos volt az izzadságtól. Még mindig csukott szemmel feküdt; a csészék csörömpöltek a dohányzóasztalon.

- Anyám holnap lenne ötvenöt – mondta a mi anyánk.
- Ilyen fiatalon halt meg?
- Nem, akkor csak harminckilenc volt.
- Hiszen mi is majdnem annyi idősek vagyunk.
- Igen, nemsokára.
- Akkor élvezzük az életet!
- Ehhez szerencsére értünk.

Tine tovább hallgatózott – hiszen mi is majdnem annyi idősek vagyunk –, a legrosszabb, amit el tudott képzelni a világon, anyánk halála volt. Sírva fakadt. Megfordult, mint álmában, könnyei legördültek a kanapéra, a feje búbjáig magára húzta a takarót, így Lund néni és anyánk hangja távolinak, tompának tűnt. Már semmit sem hallott, minden erejét össze kellett szednie, hogy ne zokogjon hangosan. Végül feladta, hatalmasat szipogott, mire anyánk óvatosan felemelte a takarót:

- Azt hiszem Tine megfázott.
- Ebben az időjárásban nem is csoda – mondta Lund néni. – Az ember először kiizzad, aztán meg majdnem megfagy.
- Igen, igen – felelte anyánk.

Soós Anita fordítása

Helle Helle (1965) alig néhány év alatt az új dán írógeneráció egyik legjelentősebb képviselőjévé vált. Az *Eksempel på liv (Életpélda)* című novellagyűjteménnyel debütált 1993-ban, de verseit és novelláit folyóiratokban már korábban is közölték. További novellásköteteit 1999-ben követte első regénye, a *Hus og hjem (Ház és otthon)*. A kilencvenes évek prózája – a nyolcvanas évekével ellentétben – megbékél a valósággal, és érdeklődni kezd a világ iránt. Helle Helle műveiben a költészet és a valóság között húzódozó mezsgyén mozog; rövid, tömör írásmódjával a létezés banalitását mutatja be, miközben rávilágít arra, milyen könnyen bekövetkezhet a katasztrófa. Szereplői nem vonnak le elszámtalt következtetéseket, és nem jutnak elhamarkodott felismerésre.

Utolsó regénye, a 2005-ben született *Rødby-Puttgarden*, a nyolcvanas évek végén játszódik, és egy testvérpár, Tine és Jane teljesen hétköznapi életét követi néhány hónapon keresztül.

Helle Helle 1995-ben megkapta a Harald Kidde és Astrid Ehrencron-Kidde ösztöndíjat, 1997-ben pedig az Állami Művészeti Alap hároméves ösztöndíjában részesült.